

Od Redakcji

From the Editor

W dniach 18–20 czerwca 2024 roku odbył się – współorganizowany przez Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu – II Kongres Bibliotek Szkół Wyższych (KBSW), forum wymiany myśli i doświadczeń oraz integracji środowiska bibliotek uczelnianych. Wśród tematów paneli dyskusyjnych i wykładów znalazły się zarówno te związane z otwartą nauką, danymi badawczymi, działalnością bibliotek, dostępem do zasobów i jego finansowaniem w skali ogólnopolskiej, jak i te dotyczące zarządzania organizacją czy zasobami ludzkimi. O tym ważnym wydarzeniu nie mogliśmy również my, jako redakcja, nie wspomnieć. W najnowszym numerze „Biblioteki”, który trafia do Państwa rąk, zapraszamy do lektury artykułu *Katalogi centralne w zmieniającym się świecie bibliotek* autorstwa Henryka Hollendra, prelegenta II KBSW w Poznaniu. Autor, bazując na danych źródłowych i własnym doświadczeniu, przygląda się katalogom polskim i zagranicznym (brytyjski, szwajcarski) w kontekście nowych technologii i złożoności zarządzania przedsięwzięciami polegającymi na wdrażaniu ich nowych odmian.

Oprócz tekstu dotyczącego najbardziej bieżącego wydarzenia w polskim środowisku bibliotek naukowych w najnowszym wydaniu „Biblioteki” – jak zawsze – różnorodność tematów: są artykuły historyczne związane z Wielkopolską i Poznaniem, a także dotyczące zbiorów bibliotecznych i bibliotek, dziejów ruchu wydawniczego, księgarstwa i introligatorstwa czy repozytoriów danych badawczych.

Na uwagę zasługuje artykuł *Fragment of a Carolingian manuscript containing Smaragdus of Saint-Mihiel's „Liber in partibus Donati” found in the University Library in Poznań*, którego autorem jest Jakub Łukaszewski z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Opisuje on wyniki prac badawczych nad znalezionym w 2018 roku – przy okazji badań makulatury introligatorskiej w kolekcji starych druków – fragmentem rękopisu zapisanego minuskułą karolińską, datowanym, jak się po zmuśnych analizach okazało, na połowę IX wieku. Rękopis ten wzmacniał oprawę dzieła Hieronima Dungresheima *Conclusiones cum rationibus ad partes summe theologie [...] Thome Aquinatis* (Leipzig,

W. Stöckel, 1516, sygn. SD 734 II). Autor wyjaśnia także, w jaki sposób zabytek trafił do Poznania.

Z kolei Konrad Szymański z Działu Starych Druków Zakładu Narodowego im. Ossolińskich prezentuje w artykule *Od „źródła muz” do siedziby pogańskiego tyrana. Bizancjum w wybranych ossolińskich starych drukach XV–XVII wieku* woluminy dotyczące historii i kultury Bizancjum, a wśród nich pierwsze drukowane opisy zdobycia Konstantynopola w 1453 roku, XV-wieczne przedstawienia bizantyńskiej stolicy, drogiecenne ilustrowane greckie manuskrypty, jak również polskie relacje z podróży na Wschód z przełomu XVII i XVIII wieku. Analiza treści omawianych w tekście dzieł pozwala ukazać, w jaki sposób Konstantynopol – „źródło muz”, dokąd zmierzali liczni pielgrzymi i gdzie humaniści poszukiwali cennych manuskryptów – stał się pełnym tajemnic bazarem orientalnych różnorożności i jak od XVI stulecia w pracach popkulturowych dotyczących obszarów Bizancjum pojawiło się szersze zainteresowanie Orientem.

W artykule *„Album studiosorum” szczecińskich szkół akademickich i jego edycje* Agnieszka Borysowska z Książnicy Pomorskiej w Szczecinie opisała projekt związany z opracowaniem dwóch form edycji zabytkowych matrykuł ze zbiorów Książnicy, zrealizowany przez jej pracowników. Po pierwsze, miało to przywrócić chronione dokumenty o istotnym znaczeniu źródłowym do obiegu naukowego, spopularyzować wiedzę na temat tych materiałów oraz ich potencjalnego wykorzystania – zarówno w formie oryginalnej, jak i opracowanej – przez badaczy i innych zainteresowanych. Po drugie, opisane działanie mogło stać się inspiracją dla opiekunów cymeliów z innych instytucji. Autorka omówiła m.in. założenia dwóch form edycji (książkowej i bazy danych), które dają użytkownikom różne możliwości przeszukiwania i analizy danych zawartych w dokumentach pierwotnych. Wykazała różnice między obiema formami edycji, ich zalety i wady, a także to, w jaki sposób wzajemnie mogą się uzupełniać. Artykuł przybliżył możliwości bibliotek naukowych odnośnie do realizacji i trwałego zabezpieczenia wyników tego rodzaju projektów.

Magdalena Walter-Mazur z Instytutu Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w tekście *Zagadkowy rękopis muzyczny PL-Pu Rpm 7642 i znaleziony w nim spis muzyków jezuickich z pierwszej połowy XVIII wieku* autorka postawiła sobie za cel rozpoznanie zawartości rękopisu (repertuar, proveniencja, datowanie, wartość informacyjna w kontekście historii kultury muzycznej Rzeczypospolitej), a także ustalenie pochodzenia spisu i identyfikację muzyków. Wykazała m.in., że rękopis składa się z fragmentów ośmiu innych rękopisów, powstałych przynajmniej w trzech różnych ośrodkach. Zidentyfikowała spis muzyków jako pochodzący z krakowskiej bursy muzycznej jezuitów, datowany na 1735 rok, przynoszący informację nie tylko o muzykach znanych już z innych źródeł, ale także

o czterech nowych muzykach oraz uzupełniający dane na temat ośmiu już wcześniej odnotowanych.

Działalność warsztatu Jana Targoyna, jednej z ważniejszych postaci poznańskiego introligatorstwa ery Odrodzenia, choć wciąż niemal nieznaney, omawia w tekście *Jan Targoyń: introligator poznański ery Odrodzenia* Michał Muraszko z Katedry Mediów Drukowanych i Cyfrowych w Instytucie Badań Informacji i Komunikacji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dokonawszy analizy tegumentologicznej 40 opraw książkowych wykonanych przez wskazaną pracownię, jak również narzędzi introligatorskich, którymi dysponowała, wysnuł on wniosek, że – w świetle dotąd poznanego materiału zabytkowego – sygnalizowaną w literaturze przedmiotu aktywność warsztatu Targoyna, obejmującą lata 1534–1544, należy rozszerzyć co najmniej o przeszło jedno dziesięciolecie – do połowy szóstej dekady XVI wieku.

Cundisiusowie: pracownicy książki we Wschowie i Lesznie w XVII i XVIII wieku to z kolei artykuł autorstwa Kamili Szymańskiej z Muzeum Okręgowego w Lesznie, która podjęła próbę przedstawienia dziejów rodziny pracowników książki – Cundisiusów, parających się działalnością wydawniczą, księgarską i introligatorstwem we Wschowie i Lesznie na przełomie XVII i XVIII wieku. W wyniku analizy niekompletnych materiałów zebranych w ramach przeprowadzonych kwerend archiwalnych, bibliograficznych oraz zawartych w literaturze przedmiotu udało się ustalić losy kilku przedstawicieli rodziny, najpełniej Johanna Kuntzego (1626–1700), posługującego się zlatynizowaną formą nazwiska. Na podstawie dostępnych danych wiadomo, że Cundisiusowie zdominowali rynek książki we Wschowie i Lesznie w XVIII wieku w zakresie oprawy książek. U schyłku stulecia pozycja rodziny zmieniła się ze względu na zmiany w produkcji i handlu książką.

Produkcję wydawniczą Poznania w latach 1945–1950, czyli w okresie jego odbudowy po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, przedstawia w artykule *Działalność wydawnicza w Poznaniu w latach 1945–1950: odrodzenie i upadek Biblioteki* Artur Jazdon, emerytowany pracownik z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Autor wykazuje, że zahamowanie prężnie rozwijającej się w pierwszych trzech latach po wojnie działalności wydawców prywatnych i spółdzielczych (co było celem ówczesnej władzy) oraz centralizacja ruchu wydawniczego w Warszawie doprowadziły do poważnego uszczerbku w rozwoju naukowym, kulturalnym i literackim Poznania. Dowodzi ponadto, że produkcja wydawnicza Poznania lat 1945–1950 była znacznie większa, niż przedstawiano do tej pory w literaturze.

Agnieszka Adamiec z Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w tekście *Standardy oceny repozytoriów danych badawczych: przegląd dostępnych i stosowanych certyfikatów wiarygodności repozytoriów* prezentuje wynik przeglądu narzędzi pozwalających na uzyskanie

certyfikacji potwierdzającej wiarygodność repozytoriów danych badawczych. Wybrała certyfikaty, które stały się podstawą opracowania *Memorandum of Understanding*, uzgodnionego w 2010 roku (z uwzględnieniem koniecznej aktualizacji). Sprawdziła również liczbę instytucji i ich repozytoriów z przyznanym aktualnym certyfikatem. Jej badania wykazały, że obecnie tylko ok. 4% repozytoriów zarejestrowanych w międzynarodowym rejestrze repozytoriów danych badawczych re3data.org ma przynajmniej jeden aktualny szeroko uznany certyfikat. Wysnuła też wniosek, że czynnikami zniechęcającymi do starania się o prestiżowy certyfikat mogą być jego cena oraz długotrwały proces oceny i weryfikacji zgłoszenia.

W obecnym numerze „Biblioteki” znajdziecie Państwo także recenzje pięciu publikacji z lat 2023–2024. Jakub Łukaszewski omówił wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego pozycję autorstwa o. Jarosława Łuniewskiego OSPPE *Inkunabuły w zbiorach paulinów polskich. Katalog i opracowanie*. Agnieszka Rybarczyk zrecenzowała tom *Wy-twórcy książek. Historia społeczności wydawniczej w czasach PRL-u*, wydany pod redakcją Jacka Mrowczyka przez Karakter & ASP Katowice. Z kolei Ewa Zys zaprezentowała publikację gdańskiego wydawnictwa słowo/obraz terytoria pt. *Bibliofollia, czyli szaleństwo czytania* autorstwa Alberta Castoldiego. Wydaną przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika książkę *Miejsca czytelnicze na Facebooku. Perspektywa użytkowników* Weroniki Kortas omówiła Żaneta Szerksznis, natomiast pracę Agnieszki Adamiec *Model oceny akademickich repozytoriów instytucjonalnych w Polsce w kontekście otwartej nauki*, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, przybliżyła Czytelnikom Monika Theus.

Serdecznie zapraszamy do lektury niniejszego tomu, dzielenia się z Redakcją opiniami na temat „Biblioteki” i do jej współtworzenia przez nadsyłanie tekstów naukowych i omawiających najnowsze publikacje z szeroko pojętej bibliologii.